

FALUDY GYÖRGY: POMPEJI STRAZSAN. (Officina, Budapest, 1938.)

A világ minden részén dicsérni szokták a költőket. Hiú emberek szegények, meg olyan ártatlanok is, hogy verseket irnak. Legtöbbje ért a versíráshoz s ami sokkal nehezebb, verseiket saját pénzükön adják ki. Rengeteg jó költőt ismerünk, aminek mi örülünk a legjobban. Békében nem voltak ilyen sokan. Nem voltak ennyire elfinomultak, halkszavúak és porráenyészők. Tiszavirág-lelküket úgy hordozzák közöttünk, mint a tanagrák; nagy emberi érzelmekről, sorsdöntő történelmi eseményekről, rendváltó átalakulásból ők csak a finom virágpont szórják szemünkbe. A megkicsinyített színpadon, megkicsinyített figuráikkal nagyon szubtilis pályásoknak tetszenek. Nem győzzük csodálni kicsiny költői kezüket, ugyanolyan lábukat s apróka mellüket, amelyből csodálatos vékony-ságú és előkelőségű hangok szállnak a magasba.

A parnasszus pályásai, az isteni lehet kedvencei előkelő göggel mérik kétségtelen tudásukat. Kettérepedt lelkükből azonban hiányzik valami, amely őket élő és haladó világunkkal is összekötné. Tíz jó vagy szép vers nem azonos tíz jó és szép napjainkat kitevő verssel. Az ezeréves japán vagy háromezeréves kínai verscsecsebecséknek ki lehetne ma mértani és érzelmi tökélyben versenytársa? A cseresznyevirág édes megzengése a szavak virtuóz játékában ma éppen oly álomba borítóan hat, mint sok száz évvel ezelőtt. De minden sorsdöntő kor nagy sorsdöntő poétája azzal emelkedett naggyá, hogy költői rakétája minden mondatába belepréselte kora jellegzetes nyugtalanságát. A forma és tartalom megválasztása tökéletesen szabad, de egyben jellemző is.

Jellemző, hogy napjainkban például négy fiatal magyar poéta csaknem egyöntetűen támadja Ady Endrét, azt a monumentális költőt, akinek sulyos, determináló hatású költészetétől szabadulni szeretne. A négy költő elismert verselője a magyar irodalomnak, minden kívánni-valót megközelítenek, csak éppen Ady korszakot jelentő dübörgésének nem tudnak hűveül szegődni. Fáradtak tőle. Fáradtak e vad rohamokban megismétlődő ön- és közörlő kortól. Szeretnének szabadulni, szeretnének átlátszóan elhalkulni s vérüktől és sebeiktől olyan messzire elpihenni, hogy ne üldözze őket sem ez a hatalmas kentaur, de még egyetlen katicabogár sem. Ha lehetne külön kort élni a korban, valami buja szép üvegházban vagy üvegházában elkülönülni! (Persze nem egymás mellett!) Az ararati üvegpálotából órákat bámulni a föld színére, a nyüzsgésbe, a hiábavaló tülekedésbe... De ha ezt nem lehet, legalább kiszakadni az irtózatot csatájú dübörgésből, ahol a mai korszakfordulón véres sebeket kapott a költő, aki halálos érzékenységében már alig-alig liheg valamit.

Faludy György azok közül való, akik még lihegnek. Szépséglátó ember, aki kulturáját messze korok arany rejtelméi közül cipeli magával. Nagy lelki tartálya teliszufolva az őspoéták balzsamos nehezekeivel. Olyan járatos az elmúlt korok utvesztőiben, mint a szél a Kelet ciprusfái között. Szaggatott liráját részint a közelmúlt (Baudelaire, Heine), részint a ógörögök, részint a legújabb kor eretnekeinek és lázadóinak támasztja. Röptében egyre visszazáll azokhoz, akik minden időben faltörőkosai voltak a mindenkori regressziós világnak. Korunk láttán elkeseredése határtalan. Sokszor érzik, hogy szeretne nagyon belekapaszkodni az emberiség hajába és visszarántani az egyre kisértő sötétségtől. Faludy az ellenállók közé tartozik. Azok közé, akik nem mondanak le semmiről. A kor költészete viszont vagy regisztrál vagy lemond. Legjobb esetben nyakasan védekezik. Ezek az önvédelmi költők is rettenetes hurkokban vergődnek s minden erőfeszítésük e fojtogatásból való kiszabadulás

Néhány régi válogatott költeményében, azok felvázolásában, tematikájában pontosan érzik a műfordító és átültető Faludy merész kézfogása. Ebben a kötetében csupán arra szorítkozik, hogy saját neve alatt leigazolja azokat a felejthetetlen költeményeket, amelyeket az Európai Költők Antológiájában adott nemrég közzé. Hitet tesz amellett, — ez eléggé sokszor nem ismételtető — szükségesség mellett, hogy a mai fül- és testsüketítő viharban nincs más ut, mint egyre erősebben és visszavonhatatlanabban kitartani! Saját szavaival ezt így fejezi ki: —
*Ne remegjen páncéltárgyban szíved, de a föld rengjen, hogyha kardot
vonsz, légy, mint a holt humanista, kinek érc volt a nyelve és a tüdije
bronz, mert jaj annak, ki most fog térdre hajtani — és jaj annak, ki hol-
nap elbukik. A pernye száll. Állj őrt. E füstbe fulni kemény halál. De
ez is elmúlik. (Pap Gábor)*

BIRÁLATOK

ÚJ MAGYAR KÖLTŐK I.

ILLYÉS GYULA

Kétféle életrajz

1.

Ime, az első: született 1902 novemberében Felsőrácegrespusztán, Tolnamegyében, „felkapaszkodó pusztai családban” (*Puszták népe*, 14. o.); apja kazánfűtő és uradalmi gépész, átmenet a paraszt és iparos között. Rokoni gazdasági cselédek, zsellérek, pásztorok, juhászok, béresek, napszámosok, — de méhészek, korcsmabérlők, falusi kisparasztok és kisiparosok, sőt közigazgatási tisztviselők, y-os „urak” is.

Gyermekezeit pusztán tölti, otthon lábatlankodik, csatangol, verekszik a többi parasztgyerekkel, de már komoly közgazdasági tevékenységet is kifejt: libákat őriz, moslékot visz a disznóólakhoz, szecskát vág, megeteti az elválasztott borjúkat. (P. N. 113. o.) „Ebben a világban növekedtem — írja — észrevétlenül. Előbb az asztalt értem föl, aztán a sublótot, s hirtelen egy reggel a szekrény tetejét, kis ágaskodással. Előbb csak egy kutya engedelmeskedett a szavamnak, aztán egy malac, aztán egy tehén; végül a határból egyszer hazakormányoztam egy négyökrös fogatot, minden különösebb baj nélkül.” (P. N. 206. o.)

Eleveneszerű, nyílt tekintetű, életrevaló parasztgyerek: család, tanító, barátok hamarosan készek a véleménynyel: tanult ember lesz belőle. A család emelésének országrészét vállaló nagyanya már tudja is a módját: „Pap persze nem leszel, — de azért csak készülj annak.” (P. N. 280. o.) Az egyház protektorátusát azonban már kezdetben sikerül elkerülni: „rendkívüli csodák és véletlenek sorozata folytán középiskolába kerül” (P. N. 13. o.). Dombóvárott, Bonyhádon, stb. jár a gimnáziumba, a helyet gyakran kell változtatnia, a pusztai szokások és erkölcsök eluralkodnak rajta és a városi morál és tradíció merev képviselői el-elátáncsolják.

Tizenhatéves, mikor kitör a forradalom. A szabadság és testvériség eszméi, Kant és Bucharin, pubertási világmegváltás kavarnak benne